

EVALUAREA NAȚIONALĂ PENTRU ABSOLVENȚII CLASEI a VIII-a

Anul școlar 2020 – 2021

Limba și literatura rromani maternă

- **Toate subiectele sunt obligatorii.**
- **Se acordă zece puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de două ore.**

O JEKHTO SUBIJÈKTO

(30 pùnturǎ)

Del pes o tèksto:

Si lačo vaj na o telefòno?

E dada si xulavde anθ-e duj riga atùnc kana vakerel pes palal o kinipen jekhe telefonosqo vaś lenqe čhave. Anθ-jekh rig si e dada save zanen maj but palal e telefònurǎ thaj save phenen ke na kinena penqe čhaven prǎ sigo jekh telefòno kodolesqe ke na si lačo. Anθ-o kolaver rig si e dada save phenen kadjal: „te man na sas man telefòno kana semas tikno, si te kinav me jekh telefòno mirre čhavesqe kaj te avel les. ”

„Me astardem te zivav jekh maj lacho zivipen anθar maj but dikhimata thaj kadava givipen kamav les vi vaś mirro čhavorro saves si les akana duj berśa. Kana vakǎrav palal jekh maj lačo zivipen, vakǎrav palal sar xas maj lačhes, keras spòrto, tha` vi palal sar utilizisaras aparaturǎ save śaj te musaren amaro kòrpo, amaro sastipen. Drabardem anθ-e verver artikulurǎ palal o internèto, sar keren nasul e čhavenqe e modèrno aparaturǎ thaj e telefònurǎ. Kamav te pǎzinav mirre čhaves kadale aparaturenθar. Drabardem kaj kadala aparaturǎ, sar o telefòno, keren le čhavenqe dependènca, e čhave na maj śaj soven, thulòn zurales thaj śaj te peren nasvale e godǎça.” phendǎs i Oàna, i daj jekhe čhavesqe saves si les duj berśa.

E dada save phenen „te man na sas man telefòno kana semas tikno, si te kinav me jekh telefòno mirre čhavesqe kaj te avel les”.

„Si man śtar chave saven si len kaθar duj k-e epta berśa, thaj na but vrǎmaθar kindem lenqe jekh telefòno, kaj te avel len soça te khelen pen. Čačes, na zanav so nasulimata śaj te kerel lenqe o telefòno, thaj nič na drabardem palal kadaja butǎ. Na mukhav len te khelen pen but càsurǎ anθ-jekh dǎves. Man thaj mirre rromnǎ na sas amen kasave butǎ kana samas tikne thaj kamas amare čhaven te kinas lenqe svàko butǎ kaj na sas amen.” phendǎs o Emil.

Sode vrǎmaθar si e modèrno aparaturǎ thaj e telefònurǎ, e čhave na maj prǎ khelen pen avri e amalènça, von roden thaj len penqe khelimata palal o internèto thaj alosaren te khelen pen andre e telefonènça. Vi atùnci kana dikhen pen avral e amala, e čhave saven si len telefòno, bešen maj but p-o telefòno sar te vakǎren maśkar penθe.

Amboldipen thaj adaptàcia palal:

<https://www.monitorulcj.ro/actualitate/34487-exclusiv-in-editia-tiparita->

Xramosar o amboldipen ka-o svàko mangipen, dikhindoj o dino tèksto kaθar o jekhto subjèkto.

1. Xramosar, anθar o dino dikcionarosqo artikulo, o sènso andar o tèksto vaś o alav „kodolesqe”.
2 pùnturǎ

kodolesqe *pron. dem.* 1. acelaia. 2. ai/ ale acelaia. 3. *adv.* de aceea, pentru aceea, deoarece.

2. Anθ-e sode riga si xulavde e dada?

- a. duj riga
- b. trin riga
- c. deś riga
- d. von bešen khethanes

2 pùnturǎ

O lacho amboldipen si ka-i grafema .

3. E dada vakären palal...

- a. o kinipen jekhe komputerosqo
- b. o kinipen jekhe telefonosqo
- c. o bikinipen jekhe vurdonesqo
- d. sar te alosaren jekh lacho licèvo vaś penqe çhave

2 pùnturǎ

O lacho amboldipen si ka-i grafema .

4. Xramosar p-o telutno than savi si i tèma e tekstosqi. Çaçar tiro amboldipen xramosarindoj duj informàcie anθar o dino tèksto.

4 pùnturǎ

5. Xramosar „X” palal svàko enùnco kaj te sikaves kana si ćaces vaj na, dikhindoj e informàcie anθar o dino təksto. **6 pùnktură**

O enùnco	Si ćaces	Na si ćaces
a. Anθ-jekh rig si e dada save zanen maj but palal e telefònură.		
b. Vaś jekh laćho živipen trebal te xas laćhes, te keras spòrto, tha` sar te utilizisarar aparàtură save śaj te musaren amaro kòrpo, amaro sastipen.		
c. O telefòno kerel le ćhavenqe dependènca.		
d. E ćhave kaj utilizisaren but o telefòno śaj soven laćhes.		
e. Vi atùnći kana dikhen pen avral e amala, e ćhave saven si len telefòno, beśen maj but p-o telefòno sar te vakären maśkar penθe.		
f. O telefòno vastdel amenqe te na thulòvas.		

6. Vakăr, anθ-e 50 – 80 alava, palal sar trebal te utilizisarar laćhes o telefòno.

6 pùnktură

7. O David thaj i Alessia vakären palal o phenipen: „Si laćho vaj na o telefòno?”

O David: *O telefòno si but importànto anθ-o amaro živipen! Vov vastdel amen te siklòvas but bută!*

I Alessia: *Me patāv so o telefòno si but laćho, nùmaj so ame trebal te siklòvas i anθar e lila!*

- Xramosar jekh təksto and-e 60 – 100 alava, and-o savo te xramosaras so tu patās palal o phenipen le duje ženenqo (o David thaj i Alessia). **8 pùnktură**

O DUJTO SUBIJÈKTO

30 pùnkturnă

Del pes o tèksto:

Xramosar o amboldipen ka-o svàko mangipen, dikhindoj o dino tèksto kaθar o dujto subijèkto.

1. Si trin silàbe and-o alav...
- a. kadava
 - b. kurko
 - c. zanglimata
 - d. xramosarde

2 pùnkturnă

O laçho amboldipen si ka-i grafèma

2. O alav telal savo si cirdini jekh linia anθar o enūncu: „And-i trinto òra si te siklōvas palal e rromane poēmura xramosarde kajθar i Dèlia Grigore.” si
- substantivo/ navni.
 - adžektivo/ pašnavni
 - pronòmbro/ sarnavni
 - numeràlo/ ginavni.

2 pùntkură

O lačo amboldipen si ka-i grafèma

3. O vèrbo telal savo si cirdini jekh linia anθar o enūncu: „K-i štarto òra šaj te rezolisaras e klasaqe bută kajθar „So zanav, so na zanav?” si ka-o mòdo...

- indikativo.
- konžunktivo.
- imperativo.
- infinitivo.

2 pùntkură

O lačo amboldipen si ka-i grafèma

4. I rajni Baci Geta xramosarel palpale jekh jekh kòmento le rajesqe Jonel Kordovan. Xramosar, maj tele, and-e ćuće thana, e trebutne alava palal sar mangel pes and-e parantèze.

4 pùntkură

Raja Jonel Kordovan!

Nais tuqe vaš (*o materiàlo*, ka-o nominativo, ka-o butipen) save thos len po kadava grùpo. Von si but lače amenqe ka-e òre e rromane ćhibăqe. Akana, kana si kadaja pandemia si amenqe but phares te keras e òre. Pharipnaça (*kerele*, ka-o indikativo mòdo, o akanutno vaxt) butĩ kheral. Si varesode siklōvne save si len telefòno vaj kompùtero, haj kadala keren butĩ palal so ame tradas lenqe p-o internèto. Kolavere siklōvnenqe, save na si len akcèso k-o internèto, tradas (*von*, ka-o dativo, o butipen) khere didaktikane materiàlură. O Del te vastdel amenqe te zas palem, po maj sigo, k-i škòla.

Te aves (*baxtalo*, adžektivo, muršikani fòrma, ka-o jekhipen) thaj sasto-vesto,

I Geta Baci

5. Ker jekh propozìcia and-i savi o alav „amboldel” te avel ka-o konžunktivo mòdo.

4 pùntkură

6. Ker jekh frâza anθar duj propozicie and-i savi e predikătură te aven e vèbură „kamel” thaj „siklövel”.

4 pùntură

7. O telutno tèksto si lino palal o internèto. And-e lesθe si vortografiaqe thaj puntuaciaqe doša. Lačhar o tèksto, xramosarindoŷ les lačhes pa-o telutno than.

4 pùntură

Po grùpo „limba rromani anul 8 de studiu” si but materialuria save vastden amenço but te siklövas e zanglimata vaś o oxto siklövipnasqi berś.

8. Ker jekh tèksto, anθar 40 – 70 alava, and-o te vakăres palal **save sas e pharimata savença tu maladilân kana kerdân i škòla/ e kùrsură and-o sistèmo online!**

8 pùntură

Del pes o tèksto:

O godăver čhavo

Sas jekhvar jekh barvalo manuś, kaj zivelas kòrkorro. Les na maj sas les nijekh nămo. *Kodolesqe*, vov sas but bilośalo, thaj na zanelas sar te arakhel pesqe jekh nămo, ke vov na maj kamelas te prandisarel pes vaś o dujto var, sosθar vov jubisardăs but pesqe rromnă.

Anθ-jekh dīves avilăs lesqe jekh *biarakhli* godī, te zal texarinăθe anθar o *diz* thaj o jekhto zivutro savo inklōla anglal lesθe, te avel lesqe sar dēs̄qo čhavorro. Gelindoј kadă *bi resesqo*, maladilăs jekhe tikne sapeça. O manuś pučhlăs e saporres te kamel te avel lesqo dēs̄qo čhavorro, kaj dela lesqe sa so kamela, haj kana merela mukhela lesqe savorro lesqo barvalipen.

O sap phendăs ke kamel, nùmaj te keren jekh xatāripen.

– Savo xatāripen te keras? pučhlăs o manuś.

– Na mangav tuθar khanć maj but, nùmaj te ingeres man p-e dume – phendăs o sap. O manuś kamlăs lośalo thaj o sap thovdăs pes *trujal* lesqi *korr*. Atunćaθar, e duj sas *bixulavde*. Sa e bută kerenas len khethanes, xanas khethanes, sovenas khethanes thaj sas *naisarde* jekh kolaveresθar.

O manuś dăs le sapes sa so kamlăs thaj *jubindăs* les sar pesqe čhaves. Nùmaj ke, o manuś phurilăs, haj o sap barilăs. O manuś na maj *śajindăs* te inkerel le sapes p-o dumo ke sas bandărdo e dumenθar – o sap *miśtipnasθar* barilăs but. *Ivăθe* sa manglăs o manuś pesqe dēs̄qo čhaves te del pes tele, *măkar* vaś varesode ćasură, te maj śaj phurdel vi vov *vestes*, o sap na miśkindăs pes thanesθar, godīsarindoј pes k-e penqo purano xatāripen. O phuro na maj zanelas so te kerel thaj gelăs k-o krisarno te kerel lesqe ćacīpen.

– Vastde man krisarnea, ke na maj śaj inkerav *odobor* pharipen!

Tha`, kana o sap phendăs e krisarnesqe ke si les jekh xatāripen le phureça, o krisarno phendăs ke na si les so te kerel.

O manuś *telărdăs* kaθar i krislin maj ruślo sar maj anglal. P-o drom karing lesqo kher, dikhlăs nište čhave save khelenas pen thaj gelăs maj paśe lenθar. Jekh maj godăver čhavo beślăs p-jekh kaśt, vov sas o thagar, haj paśal lesθe, p-jekh maj tikno kaśt, beśelas jekh čhaj – i thagarni.

E kolaver čhave kidenas pen karing lenθe, aśunindoј e *zorphenimata*. O manuś pučhlăs le čhaven te śaj keren vi lesqe kris. Von amboldine lesqe ke śaj. Atunć o manuś phendăs pesqo pharipen. Kana kamlăs o sap te phenel vareso, o godăver čhavo ćingardăs karing lesθe:

– Sar vakăres tu kothar opral le thagareça? Na zanes so k-i kris *si te* beśes tele p-i phuv? Kana o sap dăs pes tele, o godăver čhavo phendăs:

– Kadava čhavo, kaj na si les mila pesqe dadesθar, na trebal te dikhel e khamesqi dud. Haj čhavalen, maren les barrença! thaj e čhave dine barrença anθ-o sap zi kana mudarde les.

O manuś gelăs khere skăpisardo e krisaθar savi kerdăs la o godăver čhavo.

(*adaptăcia thaj o amboldipen kerde kaθar i Noëmi Cordovan palal o Petre Ispirescu*)

Drabaren o təksto thaj arakh o amboldipen ka-e pučhimata:

- So na sas le barvale manuśes?
- So manglās o manuś e sapesθar kana phurilās?
- Skāpisardās le manuśes e čhavesqi kris? Sar?
- So siklōvas anθar kadaja paramiči?

Ker jekh xramosaripen, anθar 150 alava, palal i tēma „I pakiv savi trebal te das la amare dadenqe”, dikhindoј o təksto dini maj opre thaj e amboldimata ka-e oprutne pučhimata.

Kana keres tiro xramosaripen:

– vakāresa palal sar si e butā anθ-i tiri famīlia;	4 pūnkturā
– vakāresa palal sar grīzisarel tut tiri familia thaj so lače butā siklāren tut;	6 pūnkturā
– vakāres palal sar thaj kana d-ašti/ śaj te das pakiv amare dadenqe;	6 pūnkturā
– keresa jekh phandipen e informaciença andar o təksto „O godāver čhavo”.	4 pūnkturā

Nòta!

O pūnkturā vaś o xramosaripen avena dine vaś:

- **o ander/ o koncinùto le xramosaripnasqo – 20 pūnkturā;**
- **sar si organizisarde thaj prezentisarde e godā – 4 pūnkturā** (o organizisaripen e godānqo – 2 pūnkturā; sar si prezentisarde e godā – 2 pūnkturā);
- **e xramosaripnasqi redaktàcia – 6 pūnkturā** (vaś e vortografiaqe règule – 3 pūnkturā; vaś e puntuaciaqe règule – 2 pūnkturā; vaś o śukar xramosaripen – 1 pūnktu).

Lined writing area for the test response.

(E t kstur  kaj ar O jekhto subij kto thaj kaj ar O dujto subij kto sas xramosarde kaj ar e aut rur  kaj kerde o subij kto; e dikcionarosqo artikulo sas adaptisardo andar o *Dic ionar rrom n*, Gheorghe Sar u, Bucure ti, Editura Sigma, 2006, p. 106; o t ksto kaj ar O trinto subij kto sas lino andar o lil *E dajaqi rromani  hib vi literat ra va  i trinto kl sa*, Bucure ti, Editura Sigma, 2020, p. 47)